Національна Асамблея
людей з інвалідністю України
www.naiu.org.ua

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ

за результатами опитування осіб з інвалідністю, законних представників осіб (дітей) з інвалідністю, які звернулися в 2021-2022 роках за отриманням допоміжних засобів реабілітації (технічних та інших засобів реабілітації – крісел колісних, протезів, ортезів, ортопедичного взуття, ходунків, палиць, милиць, засобів для спілкування та обміну інформацією тощо), виготовлених за бюджетні кошти

Зміст

ВСТУП 3

МЕТОДОЛОГІЯ 4

КОРОТКИЙ АНАЛІЗ СИТУАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЗР 5

ОСНОВНА ЧАСТИНА 6

- Структура респондентів 6
- Обізнаність щодо законодавства з питання забезпечення осіб (дітей) з інвалідністю ДЗР 8
- Характеристика суб'єктів, до яких зверталися респонденти за отриманням ДЗР (виплатою компенсації) 9
- Аналіз деяких етапів звернення за отриманням ДЗР 10

РЕКОМЕНДАЦІЇ 13

Вступ

Громадською спілкою «Всеукраїнське громадське об'єднання «Національна Асамблея людей з інвалідністю України» (НАІУ) проведено опитування осіб з інвалідністю та законних представників осіб (дітей) з інвалідністю, які звернулися у 2021-2022 роках за отриманням допоміжних засобів реабілітації (технічних та інших засобів реабілітації) (далі – ДЗР).

Метою зазначеного опитування було з'ясування ситуації щодо забезпечення за бюджетні кошти осіб та дітей з інвалідністю ДЗР і нагальних проблем у цій сфері.

Отримані та проаналізовані результати стали підґрунтям для узагальнених висновків із задекларованих запитань і пропозицій щодо ймовірних шляхів вирішення виявлених проблем, а також матеріалом для подальшої діяльності НАІУ та її партнерів, зокрема й під час взаємодії з органами влади.

Аналітичний звіт підготовлено Ларисою Байдою, Павлом Жданом, Вікторією Назаренко та Аллою Соцькою.

Вдячність учасницям та учасникам опитування за відповіді на запитання анкети, які є значущим підґрунтям для напрацювання пропозицій щодо ймовірних шляхів вирішення виявлених за результатами опитування проблемних питань.

Методологія

Опитування проводилося протягом 18 днів із 22 серпня до 8 вересня 2022 р. змішаним способом шляхом заповнення анкети, оформленої в Google Form, респондентами самостійно та за допомогою законних представників.

Запитання стосувалися обізнаності в питанні забезпечення ДЗР та практичних аспектів реалізації відповідного права в частині взаємодії з органами влади й виробниками зазначених засобів реабілітації.

Отримані результати аналізувалися та синтезувалися шляхом опрацювання отриманих відповідей на запитання анкети.

Короткий аналіз ситуації щодо забезпечення ДЗР

До ДЗР, якими безкоштовно забезпечуються особи з інвалідністю, діти з інвалідністю та інші окремі категорії населення, належать:

- протезно-ортопедичні вироби, у тому числі ортопедичне взуття;
- спеціальні засоби для самообслуговування та догляду;
- засоби для пересування;
- допоміжні засоби для особистої рухомості, переміщення та підйому;
- меблі та оснащення;
- спеціальні засоби для орієнтування, спілкування та обміну інформацією.

Порядок забезпечення допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами реабілітації) осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення і виплати грошової компенсації вартості за самостійно придбані такі засоби та Перелік допоміжних засобів реабілітації (технічних та інших засобів реабілітації), якими забезпечуються особи з інвалідністю, діти з інвалідністю та інші окремі категорії населення, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2012 р. № 321.

Із набранням чинності 19 квітня 2022 р. змінами до вказаного Порядку, передбачено:

- забезпечення ДЗР людей, постраждалих внаслідок війни росії проти України, як військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань, так і добровольців територіальної оборони, а також мирних громадянами (незалежно від встановлення їм інвалідності);
- дострокову заміну ДЗР осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю, інших осіб, які проживали безпосередньо в районах та в період проведення воєнних (бойових) дій або в районах, що піддавалися бомбардуванням, авіаударам та іншим збройним нападам під час військової агресії російської федерації проти України, за їхньою заявою на підставі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи.

Попри зазначені зміни та численні зміни до низки постанов Кабінету Міністрів України щодо забезпечення ДЗР осіб, постраждалих внаслідок військової агресії російської федерації проти України, респонденти висловилися стосовно необхідності подальшого вдосконалення відповідних нормативно-правових актів.

На початок 2022 року безкоштовне забезпечення ДЗР та послуги з їх виготовлення надавалися 106 протезно-ортопедичними підприємствами приватної та державної форм власності, які під час виготовлення протезних виробів використовують сертифіковані вітчизняні та іноземні комплектуючі. Із них 54 підприємства виготовляють протезно-ортопедичні вироби.

Для окремих категорій населення встановлено право самостійного вибору підприємства шляхом звернення з відповідною заявкою, на підставі чого формується замовлення на забезпечення ДЗР.

У 2022 році Мінсоцполітики за бюджетною програмою КПКВК 2507030 на напрям «Забезпечення окремих категорій населення України технічними та іншими засобами реабілітації» передбачено асигнування в сумі 1 519 054,4 тис гривень. У проекті Державного бюджету на 2023 рік передбачено удвічі більшу суму коштів на зазначені цілі.

Основна частина

Структура респондентів

Опитуванням охоплено 168 осіб (дітей) з інвалідністю та їхніх законних представників. Окрім цього, 17 осіб, які не належать до зазначених категорій населення, мали намір заповнити анкету, що свідчить про актуальність питань, запропонованих до обговорення.

Серед респондентів: 94 особи, які мають інвалідність (56%); 22 законних представників недієздатних осіб з інвалідністю (13,1%); 52 законні представники дітей з інвалідністю (30,9%).

Категорії респондентів

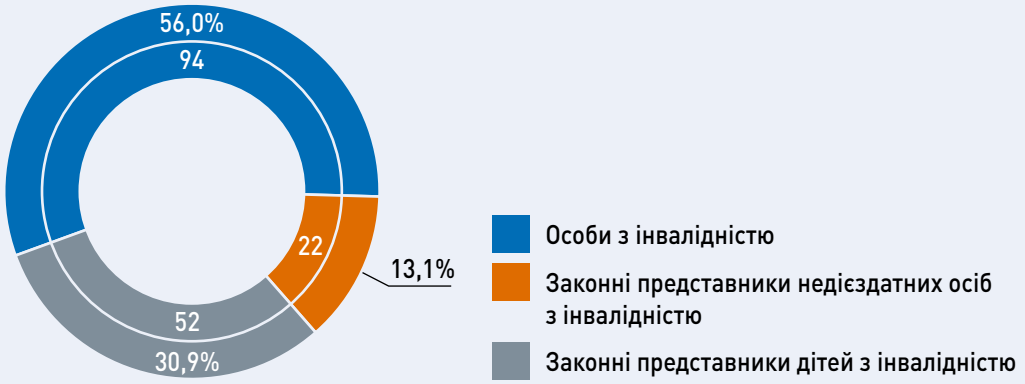

З урахуванням гендерного аспекту, опитуванням охоплено 89 жінок (53%) та 77 чоловіків (45,8%). Стосовно 2 осіб (1,2%) інформація про стать не зазначена через небажання респондентів її вказувати.

Гендерний розподіл осіб, щодо яких проведено опитування

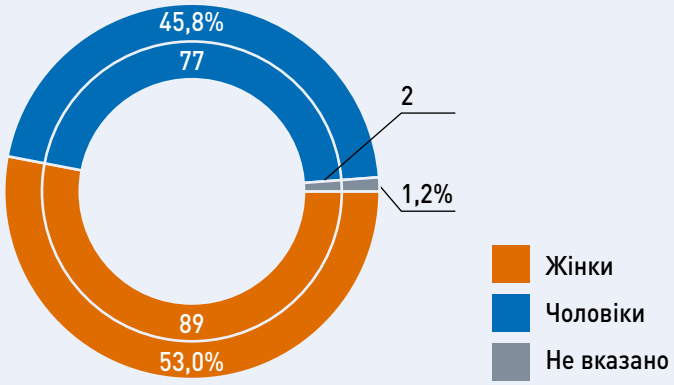

Отримані за результатами проведення опитування відомості стосуються 46 осіб з інвалідністю 1 групи А підгрупи (27,4%) і такої ж чисельності осіб з інвалідністю 1 групи Б підгрупи, 16 осіб з інвалідністю 2 групи (9,5%), 9 осіб з інвалідністю 3 групи (5,4%), 37 дітей з інвалідністю підгрупи А (22%) та 14 дітей з інвалідністю (8,3%).

Розподіл осіб (дітей) з інвалідністю за групами та підгрупами

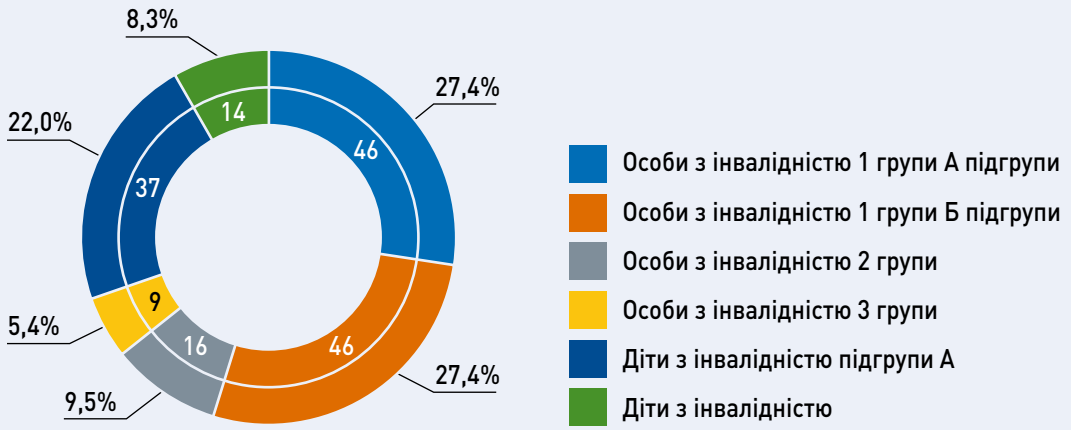

Вікова градація осіб (дітей) з інвалідністю, щодо яких проведено анкетування, виглядає так: 11 дітей з інвалідністю віком до 7 років (6,5%), 42 дитини (особи) з інвалідністю віком від 8 до 18 років (25%), 31 особа з інвалідністю віком від 19 до 35 років (18,5%), 34 особи з інвалідністю віком від 36 до 45 років (20,2%), 35 осіб з інвалідністю віком від 46 до 60 років (20,8%) та 15 осіб з інвалідністю віком понад 61 рік (8,9%).

Вікова градація осіб (дітей) з інвалідністю

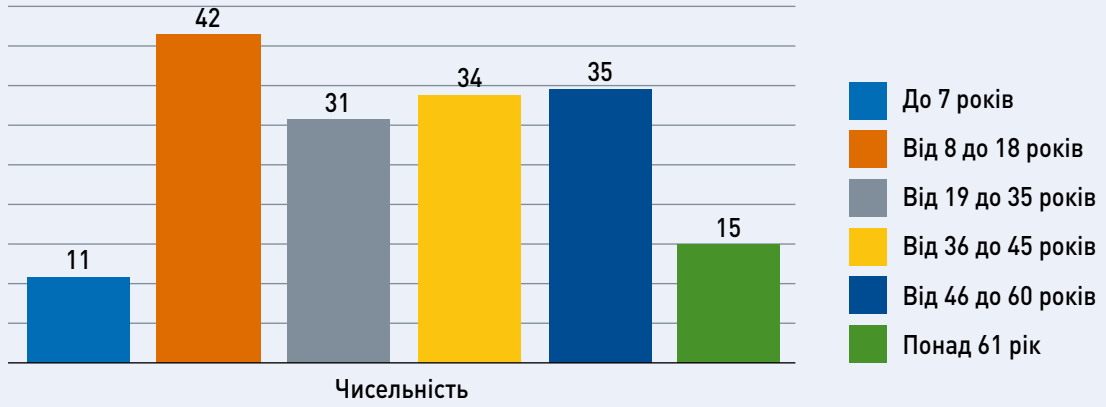

Більшість опитуваних проживають у Чернівецькій (23 особи (13,7%), Полтавській та Донецькій (по 15 осіб (8,9%), Вінницькій (14 осіб (8,3%), Київській (10 осіб (6%), Дніпропетровській та Кіровоградській (по 9 осіб (5,4%), Миколаївській (8 осіб (4,8%) областях та місті Києві (11 осіб (6,5%). Решта респондентів з Івано-Франківської (7 осіб (4,2%), Рівненської та Сумської (по 6 осіб (3,6%), Запорізької (5 осіб (3%), Житомирської, Львівської та Одеської (по 4 особи (2,4%), Луганської та Хмельницької (по 3 особи (1,8%), Тернопільської, Харківської, Херсонської, Черкаської та Чернігівської (по 2 особи (1,2%) і Волинської та Закарпатської (по 1 особі (0,6%) областей.

Розподіл респондентів за областями

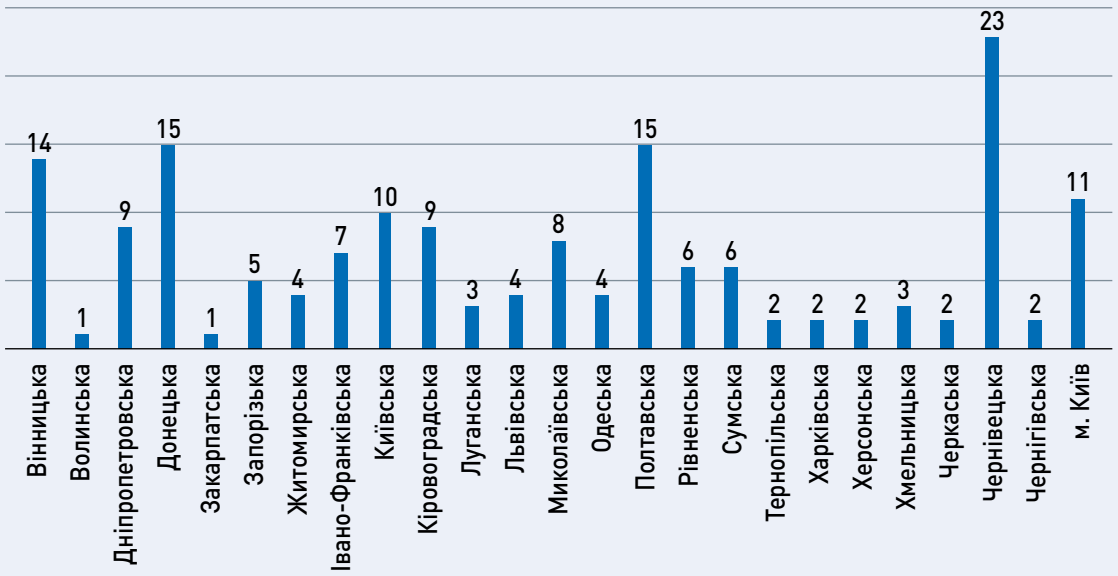

Обізнаність щодо законодавства з питання забезпечення осіб (дітей) з інвалідністю ДЗР

Опитування продемонструвало, що рівень обізнаності респондентів про законодавство з питання забезпечення ДЗР є досить високим. Так, переважна чисельність опитуваних – 123 особи (73,2%) – обізнані щодо зазначеного законодавства, зокрема про Порядок забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення і виплати грошової компенсації вартості за самостійно придбані технічні та інші засоби реабілітації, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2012 р. № 321. Водночас про існування Порядку забезпечення осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю, інших окремих категорій населення через органи (заклади) охорони здоров'я медичними виробами та іншими засобами (слуховими апаратами, мовними процесорами, протезами очей, епіпротезами, ендопротезами, сечоприймачами, калоприймачами, пелюшками (поглинаючими), підгузками тощо), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2009 р. № 1301, на час проведення анкетування знали 110 респондентів (65,5%).

Обізнаність щодо законодавства з питань забезпечення допоміжними засобами реабілітації

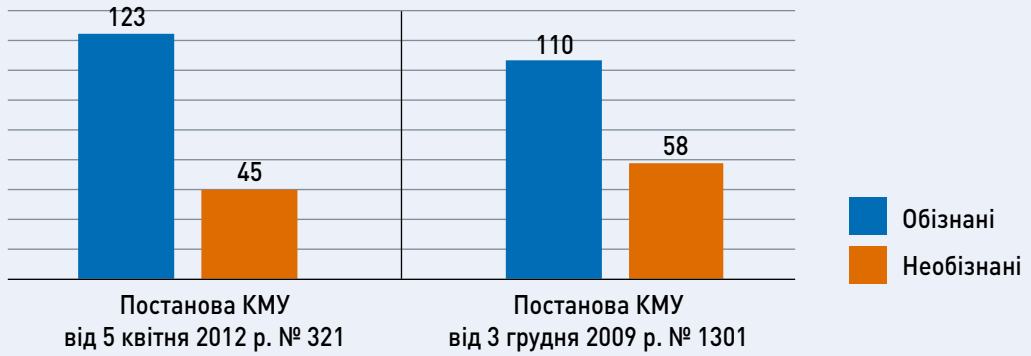

Лише 16 респондентів (9,5%) на час проведення опитування володіли інформацією про те, що з 1 липня 2022 р. забезпечення ДЗР можуть здійснювати виробники, які включено Державною службою України з лікарських засобів та контролю за наркотиками до Реєстру осіб, відповідальних за введення медичних виробів, активних медичних виробів, які імплантують, та медичних виробів для діагностики in vitro в обіг. Водночас 114 опитуваних (67,9%) про окреслену ситуацію не знали; для 4 респондентів (2,4%) зазначене питання не мало значення; 34 особи (20,2%) у цьому не розбираються.

Характеристика суб'єктів, до яких зверталися респонденти за отриманням ДЗР (виплатою компенсації)

Майже всі опитувані – 153 особи або 91% – за отриманням ДЗР звертаються до органів соціального захисту населення. Лише 10 осіб (6%) реалізовували відповідне право через центри надання адміністративних послуг, а 5 осіб (3%) – через електронний кабінет особи з інвалідністю, дитини з інвалідністю.

Розподіл респондентів за суб'єктами, до яких звертаються за отриманням допоміжних засобів реабілітації

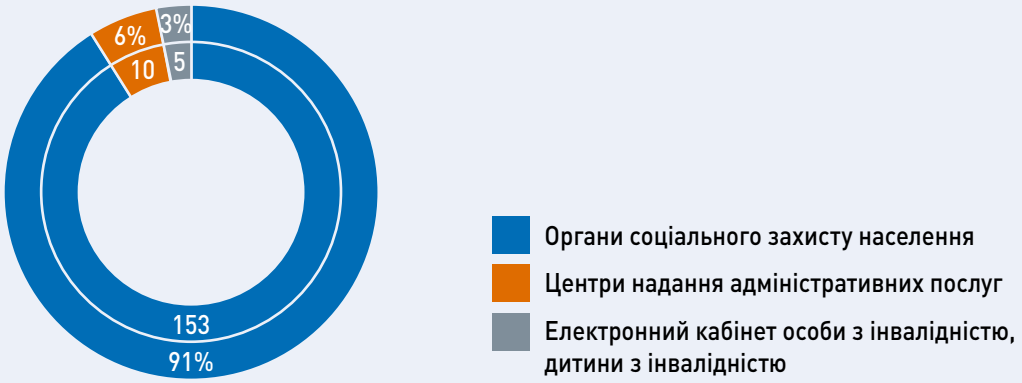

Думки респондентів стосовно якості роботи та порад органів соціального захисту щодо забезпечення ДЗР (виплати компенсації) розділилися. Із 153 опитуваних, які зверталися до цих органів, 16 осіб дуже задоволені їх роботою, 36 – задоволені, 62 особи задоволені частково. Досить втішним є те, що лише 10 осіб висловили велике незадоволення, а 21 особа – незадоволення роботою органів соціального захисту населення.

З 10 респондентів, які зверталися за отриманням ДЗР (виплати компенсації) до центрів надання адміністративних послуг, задоволеними роботою ЦНАПів залишилися 2 особи, частково задоволеними – 6 осіб, і лише 1 особа висловила незадоволення відповідним досвідом.

Відповіді на запитання про те, чи задоволені опитувані роботою (персоналом та сервісом) обраного ними виробника допоміжних засобів реабілітації (технічних та інших засобів реабілітації) майже в 100% випадків є позивними (24 особи або 14,3% дуже задоволені; 52 особи або 31% задоволені; 43 особи або 25,6% частково задоволені). Лише 8 осіб (4,8%) висловили незадоволення відповідною роботою і 6 осіб (3,6%) – велике незадоволення.

Аналіз анкет засвідчив, що під час вибору виробника ДЗР респонденти переважно покладаються на власну думку і рекомендацій не потребують. Так, відповідним чином відповіли 66 осіб (39,3%). 39 осіб (23,2%) керуються порадами знайомих, 19 осіб (11,3%) – рекомендаціями органів соціального захисту населення, 10 осіб (6%) – порадами лікаря, 17 осіб (10,1%) – рекомендаціями спеціалістів, яким довіряють. Решта опитуваних (17 осіб або 10,1%) покладаються на інші джерела інформації.

Джерела рекомендацій під час вибору допоміжних засобів реабілітації

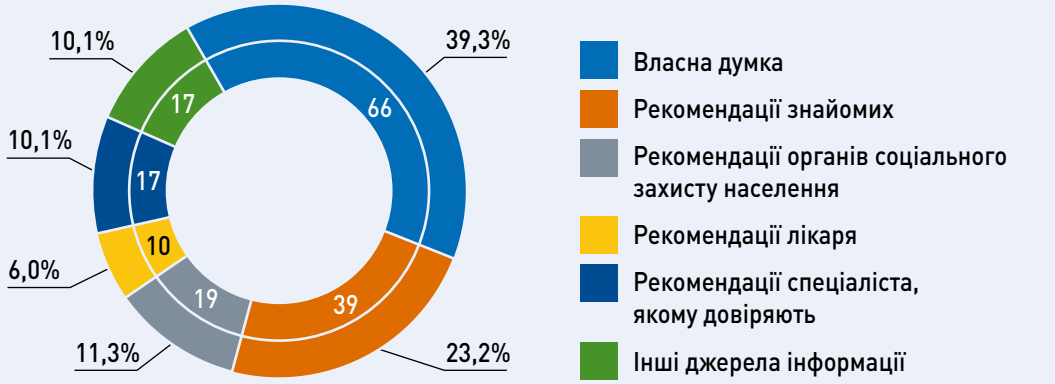

Аналіз деяких етапів звернення за отриманням ДЗР

Забезпечення доступу до інформації

Із числа респондентів 87 осіб (51,8%) було ознайомлено з каталогом ДЗР під час подачі документів на забезпечення такими засобами (зокрема 20 осіб із електронним каталогом, а 60 осіб із паперовим). Водночас 35 особам (20,8%) було надано рекламу виробників таких засобів.

Поінформованими щодо сумісності допоміжних засобів реабілітації виявилися 49 респондентів (29,2%), 6 особам (3,6%) було видано таблицю сумісності, 21 особу (12,5%) поінформували про те, де можна ознайомитися з відповідною інформацією. Однак більша частина опитуваних (92 особи або 54,8%) відповідних відомостей не отримали.

Поінформованість про сумісність допоміжних засобів реабілітації

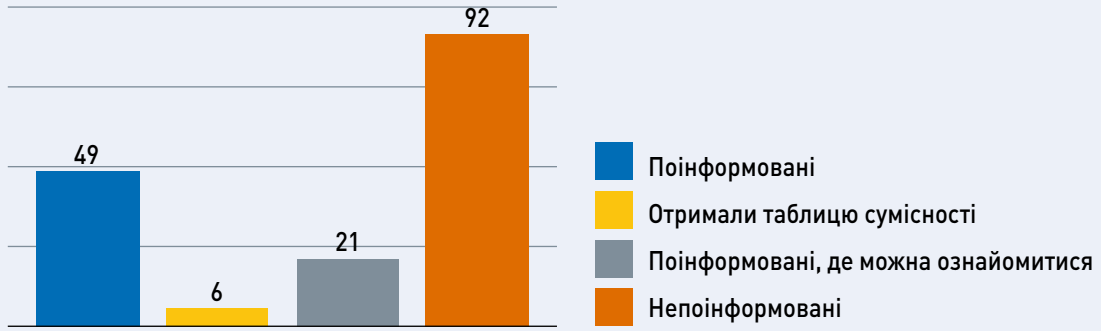

Із переліком виробників ДЗР було ознайомлено 59 респондентів (35,1%), ознайомлено та порекомендовано конкретного виробника 13 опитуваним (7,7%), 31 особу (18,5%) було поінформовано про те, де можна ознайомитися з відповідною інформацією. Не ознайомленими із зазначеними відомостями залишилися 65 респондентів (38,7%).

Терміни забезпечення ДЗР

Ситуація з інформуванням респондентів про терміни забезпечення ДЗР є складною, адже 43 опитуваним (25,6%) відповідної інформації надано не було, 58 респондентів (34,5%) були поінформовані, що дата залежить від надходження фінансування з бюджету. Водночас 22 респонденти (13,1%) відповіли, що їм було повідомлено дату (місяць), а 45 особам (26,8%) повідомили орієнтовні терміни.

У контексті зазначеного варто відзначити, що навіть усупереч воєнним діям за словами 22 опитуваних у 21 випадку виробники дотрималися повідомлених ними конкретних термінів, а зі слів 45 респондентів, яким надавалась інформація про орієнтовні терміни забезпечення ДЗР, у 40 випадках виробники також відповідних термінів не порушили.

Фактичні терміни забезпечення респондентів ДЗР варіюються від 7 днів до півтора року. Варто зазначити, що відповідні терміни не взаємозалежні з видами допоміжних засобів реабілітації. Найчастіше опитувані зазначали про забезпечення відповідними засобами в місячний (26 осіб або 15,5%), двомісячний (16 осіб або 9,5%), тримісячний (11 осіб або 6,5%), п'ятимісячний (6 осіб або 3,6%), піврічний (5 осіб або 3%) та річний (4 особи або 2,4%) строки.

Терміни забезпечення допоміжними засобами реабілітації

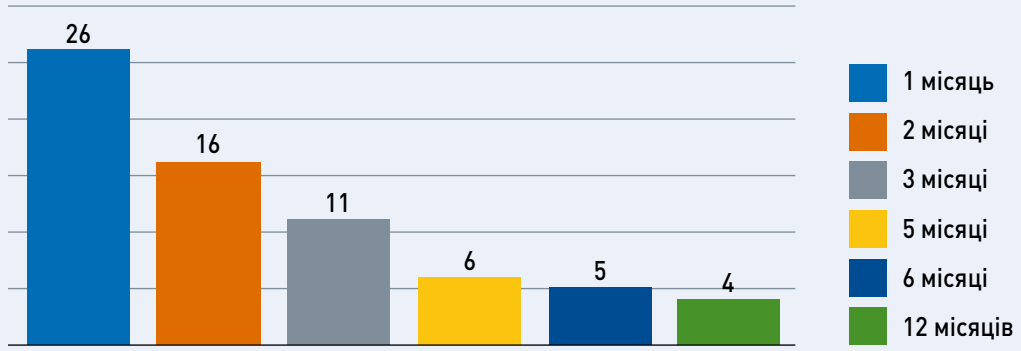

За результатами аналізу відповідей виявлено різні варіанти розвитку ситуації щодо надання респондентам допомоги представниками виробника у зборі та налаштуванні ДЗР у випадках, якщо виробник надсилав їх поштою. Зазначену допомогу отримали 26 респондентів (15,5%); 6 респондентам (3,6%) довелося наполягати, щоб їм таку допомогу надали; 29 опитуваних (17,3%) хоч і мали таку потребу, але її не було задоволено; 107 осіб (63,7%) відповідної допомоги не потребували.

Якість ДЗР

Отримані за результатами анкетування відповіді на запитання про задоволеність якістю отриманих ДЗР виявилися досить позитивними, адже 26 респондентів (15,5%) відповіли, що дуже задоволені отриманими засобами, 63 опитувані (37,5%) сказали, що задоволені, 56 осіб (33,3%) зауважили, що задоволені частково. Незадоволеність висловили 13 осіб (7,7%), дуже незадоволеними лишилися 10 осіб (6%).

Рівень задоволеності якістю отриманих допоміжних засобів реабілітації

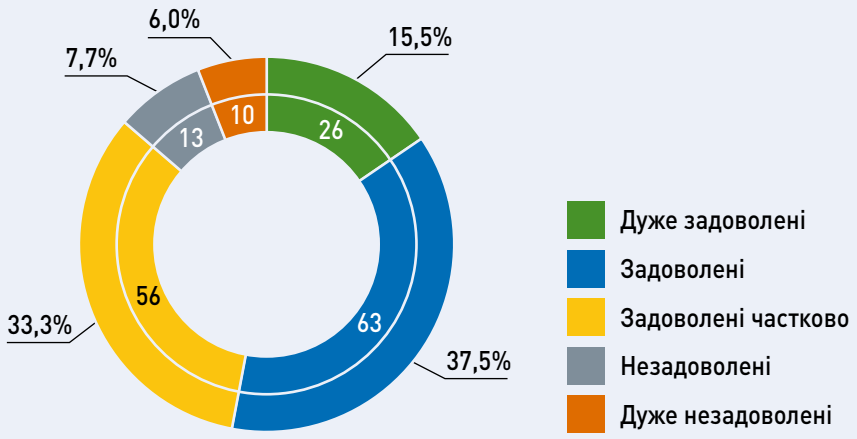

У випадку отримання респондентами ДЗР, які їх не задовольняють, результати аналізу відповідей на анкети дозволили виокремити такі способи поводження опитуваними з відповідними засобами:

- користуються (86 особи або 51,2%);
- віддають безкоштовно іншими (28 опитуваних або 16,7%);
- залишають лежати в себе без використання (16 осіб або 9,5%);
- повертають такі засоби до органу соціального захисту населення (9 осіб або 5,4%).

Серед інших варіантів відповідей: продають іншим людям, відмовляються від отримання, переробляють під свої потреби, використовують для запчастин.

За результатами проведеного дослідження всім респондентам, які поінформували про проблеми із ДЗР, рекомендовано звернутися до Мінсоцполітики або Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю.

Рекомендації

У кінцевому підсумку результати аналізу відповідей респондентів на запитання анкети засвідчили, що забезпечення ДЗР визначених законодавством категорій осіб у повоєнний час здійснюється в рамках функціонуючої системи забезпечення відповідними засобами, яка удосконалюється з урахуванням викликів, спричинених воєнною агресією російської федерації.

Водночас висловлені опитуваними думки стосовно проблем, пов'язаних із правовими і практичними аспектами забезпеченням ДЗР, та ймовірних шляхів їх вирішення дали підґрунтя для формулювання таких пропозицій:

✓ щодо правового регулювання забезпечення ДЗР (технічними та іншими засобами реабілітації):

- визначити правовий механізм практичного використання Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я під час забезпечення ДЗР;
- актуалізувати каталог ДЗР з урахуванням державного реєстру медичних виробів;
- розширити перелік ДЗР, що видаються за рахунок коштів державного бюджету, передусім для осіб з порушеннями зору та слуху;
- спростити процедуру забезпечення осіб з інвалідністю ДЗР;
- опрацювати питання щодо розширення кола ДЗР, яким забезпечуються особи з інвалідністю, через механізм виплати компенсації їх вартості;
- переглянути граничні ціни на ДЗР
- переглянути граничні терміни експлуатації ДЗР, на які вони видаються особам з інвалідністю;
- передбачити (вдосконалити) можливість заміни ДЗР у зв'язку зі зміною антропометричних даних;
- удосконалити таблиці сумісності ДЗР; опрацювати питання щодо забезпечення осіб з інвалідністю ДЗР, на які вони мають право за медичними показниками, але не мають права за таблицями сумісності, за умови сплати такими особами 50% вартості таких засобів.
- вжити заходів щодо підвищення якості ДЗР;
- оприлюднювати результати проведення моніторингу забезпечення ДЗР, їх огляду та оцінки якості;
- покращити інформування осіб з інвалідністю щодо забезпечення ДЗР, а саме, розробити та забезпечити розповсюдження відео-інформаційних матеріалів щодо:
  - користування особами з інвалідністю електронним кабінетом в Централізованому банку даних з проблем інвалідності;
  - вибору особами з інвалідністю ДЗР та комплектуючих до них;
  - вибору особами з інвалідністю виробника ДЗР.

- ✓ щодо правового регулювання забезпечення медичними виробами та іншими засобами:
  - прискорити затвердження, забезпечивши погодження з об'єднаннями осіб з інвалідністю:
    - Державного типового плану реабілітації осіб з обмеженнями повсякденного функціонування;
    - Порядку забезпечення осіб з обмеженнями повсякденного функціонування медичними виробами, у тому числі допоміжними засобами реабілітації;
    - Положення про індивідуальний реабілітаційний план, порядок його реалізації та фінансування;
  - визначити правовий механізм практичного використання Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я під час забезпечення медичними виробами та іншими засобами;
  - переглянути Порядок забезпечення осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю, інших окремих категорій населення через органи (заклади) охорони здоров'я медичними виробами та іншими засобами (слуховими апаратами, мовними процесорами, протезами очей, епіпротезами, ендопротезами, сечоприймачами, калоприймачами, пелюшками (поглинаючими), підгузками тощо), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2009 р. № 1301, джерела та механізм їх фінансування.

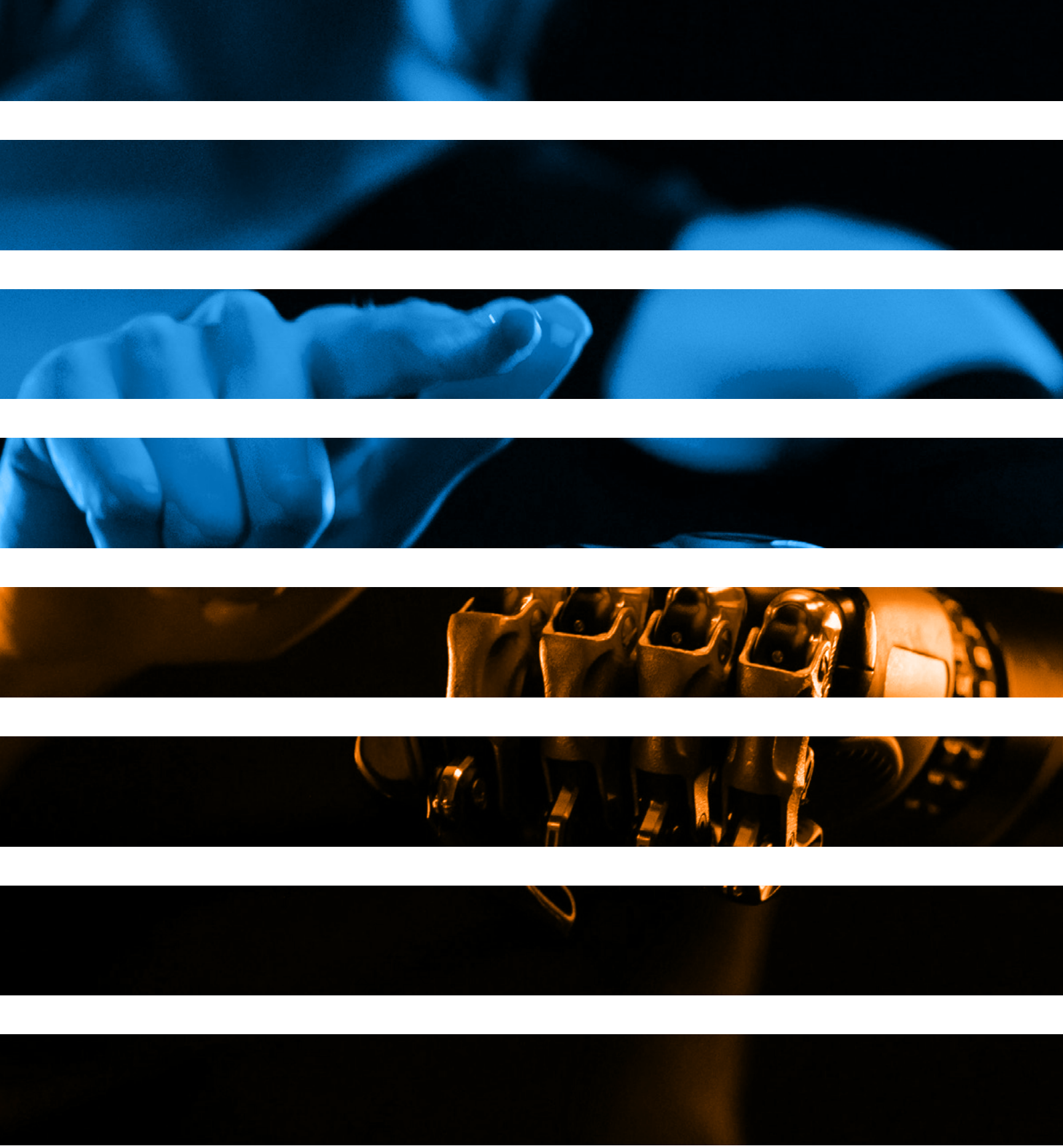

Національна Асамблея людей з інвалідністю України
01054, м. Київ, вул. Рейтарська, 8/5А, к. 110
Телефон:+380 44 279 6182
E-mail: office-naiu@ukr.net
Сайт: www.naiu.org.ua

Національна Асамблея
людей з інвалідністю України
www.naiu.org.ua